

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2024-82-52-59>
УДК 378.1

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК ПРИ ПІДГОТОВЦІ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

© Шемигон Н. Ю., Князева В.М.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Шемигон Наталя Юрївна: ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6439-1245>; natalishemigon78@gmail.com, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту професійної освіти, Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

Князева Вікторія Миколаївна: ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3106-4897>; vitok911@ukr.net; кандидат технічних наук, доцент кафедри автоматизації, метрології та енергоефективних технологій; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

В Україні, як і в усьому світі, відбуваються швидкі технологічні зміни, що призводять до збільшень розриву між попитом на навички на професійному ринку та наявністю цих навичок серед кваліфікованих кадрів. Наявність подібного розриву може свідчити про те, що вища освіта не встигає реагувати на ці зміни. Метою дослідження було визначення напрямків покращення формування необхідних навичок системою вищої освіти та дослідження рівня усвідомленості ключових професійних навичок здобувачами освіти.

Аналізуючи наукову літературу з цього питання, ми виявили, що сьогодні не існує єдиної класифікації та ієрархії навичок, однак, попри різні класифікації, визначень та методологічних підходів, аналіз джерел свідчить, що сучасний фахівець для довготривалого успіху на ринку праці має володіти певним комплексом навичок. Аналізуючи різні класифікації професійних навичок, що будуть актуальними в найближче десятиліття, виявлено, що в кожній із них залишається майже однаковий набір компонентів, що їх складають, змінюються лише їхні місця. Дослідники пропонують різні шляхи розвитку необхідних навичок. Увага частини науковців зосереджена на зовнішніх параметрах освіти, а саме: змінах освітніх програм, освітньої політики держави. Іншим напрямком, що сприятиме покращенню формуванню ключових навичок, на думку дослідників, має стати впровадження нових форм, методів та технологій навчання в закладах освіти.

Проведене дослідження рівня усвідомленості ключових навичок здобувачами освіти показало розрив між оптимальним набором навичок та уявленням щодо них у здобувачів освіти. Спостерігаємо зміщення вподобань здобувачів освіти в бік технологічних навичок та одночасно недостатнє усвідомлення важливості так званих м'яких навичок. Що в сукупності складає сферу навичок необхідних для досягнення професійного та життєвого успіху і є показником людського капіталу. Результати підтверджують необхідність цілеспрямованого розвитку в процесі професійної підготовки в здобувачів освіти ключових навичок, яких сьогодні потребують працівники з метою покращення відповідності освіти та навчання вимогам професійного ринку.

Ключові слова: навички, когнітивні навички, соціоемоційні навички, технічні навички, система вищої освіти, здобувачі освіти.

N. Shemyhon, V. Kniazieva "Problems of forming key professional skills in the training of engineer-pedagogues".

Ukraine, like the rest of the world, is experiencing rapid technological change, which is leading to a widening gap between the demand for skills in the professional market and the availability of these skills among qualified personnel. The existence of such a gap may indicate that higher education is not keeping up with these changes. The purpose of the study was to identify ways to improve the formation of the necessary skills by the higher education system and to study the level of awareness of key professional skills among students.

Using the analysis of scientific literature on this issue, it was found that today there is no single classification and hierarchy of skills, but despite the differences in classifications, definitions and methodological approaches, the analysis of sources shows that a modern specialist must have a certain set of skills to be successful in the labor market. Analyzing different classifications of professional skills that will be relevant in the next decade, it was found that each of them has almost the same set of components that make up them, only their places change. Researchers propose different ways to develop the necessary skills. Some

scholars focus on the external parameters of education, namely, changes in educational programs and state educational policy. Another area that will help improve the development of key skills, according to researchers, should be the introduction of new forms, methods, and technologies of teaching in educational institutions.

A study of the level of awareness of key skills by students was conducted, which showed a gap between the optimal set of skills and the perception of them by students. We can observe a shift in the preferences of students towards technological skills, and at the same time a lack of awareness of the importance of so-called soft skills. Taken together, these are the skills needed to achieve professional and life success and are an indicator of human capital. The results confirm the need for targeted development of the key skills required by workers today in the process of vocational training in order to improve the relevance of education and training to the requirements of the professional market.

Key words: skills, cognitive skills, socio-emotional skills, technical skills, higher education system, students.

Постановка проблеми. Згідно з дослідженнями [1,2], серед сучасних випускників збільшується відсоток безробітних. Це явище викликане не тільки війною, яка точиться в Україні, але й в першу чергу є наслідком швидкої структурної трансформації ринку зайнятості під впливом інновацій. Протягом наступного десятиліття значна частка новостворених робочих місць припадатиме на абсолютно нові професії, ті, що існують зараз, зазнають значних змін із погляду на їхній зміст та вимоги до навичок. Швидкі технологічні зміни призводять до збільшення розриву між попитом на навички на професійному ринку та наявністю цих навичок серед кваліфікованих кадрів. Відповідно, наявність подібного розриву може свідчити про те що, вища освіта не встигає реагувати на ці зміни. Дослідники зазначають, що більшість освітніх систем, що існують сьогодні, були створені під впливом Другої промислової революції, а отже, не встигають за тією швидкістю, з якою цифрова епоха створює нові сценарії та нові вимоги до навичок. Швидкість технологічних змін викликає не тільки розрив між попитом та пропозицією навичок, а, як свідчать звіти Форуму в Давосі[3], веде до розширення цього розриву. Як зазначає Ayala, Juan Manzano[1], під час минулих промислових революцій суспільству знадобилися десятиліття, щоб розбудувати системи навчання та інституції, необхідні для розвитку нових навичок у великих масштабах, і, таким чином, компенсувати наслідки втрат робочих місць. Заклади вищої та професійної освіти несуть відповідальність щодо формування ключових навичок, які дають можливість майбутньому кваліфікованому фахівцю бути продуктивним та конкурентоспроможним за будь-яких трансформацій на ринку праці.

Аналіз публікацій та досліджень. У дослідженні професійних навичок існують два

грунтовних питання, які потребують відповіді: це сутність поняття «професійна навичка» та класифікація навичок. Попри те, що навички досліджується не один десяток років, визначення сутності цього терміну ще не отримало єдиного формулювання. Існує два підходи до визначення сутності поняття навичка. Одні автори розглядають навички як складові компетентності. Компетентність на думку вчених [4,5], охоплюють дві групи навичок - soft і hard skills, тобто соціально-комунікативні та професійні навички. Інші дослідники розглядають компетентності як складову навичок. Одне з визначень поняття «навичка» – це гнучка здатність людини виконувати поставлені завдання та реагувати на ситуації[6]. Дослідники Дель Карпіо Х., Купець О., Мюллер Н., Олефір А. виходять із концепції, що, навпаки, навички включають компетентії, установки, переконання та поведінку, які здатні змінюватися в процесі розвитку індивіда та піддаються вдосконаленню в рамках спеціальних програм і політик, та поділяють навички на три великі категорії: когнітивні, соціоемоційні та технічні.

Важливим також є питання співвідношення soft та hard skills. Деякі дослідження доводять перевагу soft та hard skills[навички для України]. Стверджується, що саме soft skills є запорукою адаптивності, особистості, вміння налагоджувати стосунки з оточенням, здатності враховувати контекст при спілкуванні з іншими. Тобто soft і hard skills розглядаються як наднавички. Бахмат Н.[7] визначає soft skills як низку неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які не прив'язані до конкретної сфери та відповідають за її реалізацію та успішність у будь-якій професійній сфері.

Термінами soft і hard skills дослідники часто описують споріднені поняття: трактуються як гнучкі навички, життєві навички (life skills), суміжні або наскрізні

навички (transversal skills, cross competencies), загальні компетенції (Generic competences), ключові компетенції для успішного життя та доброго функціонування суспільства (key competencies for a successful life and a well-functioning society), ключові компетентності для навчання протягом усього життя (key competences for lifelong learning), навички XXI століття (21st century skills), навички, що передаються (transferable skills), навички для майбутньої роботи (future work skills), навички для обдарованості (so skills for talent), навички для соціального прогресу (skills for social progress), навички, що забезпечують працевлаштування (employability skills), ядерні навички (core skills), необхідні навички (necessary skills), навички ноу-хау на робочому місці (workplace know-how), істотні навички (essential skills) [8].

Інші автори Miller, Biggart, & Newton [9] об'єднують всі класифікації та вводять термін – навички придатності до працевлаштування – це ті якості, які роботодавці шукають у випускників коледжів і від яких залежить професійне зростання та постійне навчання. Колектив авторів Дель Карпіо Х., Купець О., Мюллер Н., Олефір А. синтезували різноманітність поглядів на сутність поняття навичка та визначають її, як гнучку здатність людини виконувати поставлені завдання та реагувати на ситуації [6].

Попри існуючі наукові дослідження, що стосуються питань класифікації навичок, організації та методів навчання сучасним навичкам, малодослідженим залишається питання визначення стратегій, які сприятимуть формуванню навичок та дослідження рівня усвідомленості навичок здобувачами вищої освіти.

Формування цілей статті. Метою статті є визначення напрямків покращення формування необхідних навичок системою вищої освіти та дослідження рівня усвідомленості ключових професійних навичок здобувачами освіти.

Виклад основного матеріалу. У різноманітних підходах до формування навичок існує консенсус, щоб мати успіх та реалізуватися на ринку праці зараз представник будь-якої професії має володіти ключовими технологічними та соціоемоційними навичками. Відповідно, науковці шукають шляхів формування навичок у майбутніх працівників, оскільки невідповідність навичок є серйозним викликом для системи вищої освіти.

Сьогодні не існує єдиної класифікації та ієрархії навичок, однак, незважаючи на відмінності класифікацій, визначень та методологічних підходів аналіз джерел свідчить, що сучасний фахівець для довготривалого успіху на ринку праці має володіти певним комплексом навичок. Аналізуючи різні класифікації професійних навичок, що будуть актуальними в найближче десятиліття [3,4,6], виявлено, що в кожній із них залишається майже однаковий набір компонентів, що їх складають, змінюються лише їхні місця. Одні дослідники на перші позиції ставлять технологічні навички, інші когнітивні навички, треті як основні розглядають ті навички, які інші вважають складниками тієї або іншої навички. Таким чином, класифікація складається з одного й того ж набору компетентностей, але в різній їх модифікації.

У питанні ієрархії навичок важливою є думка роботодавців, які наголошують, що сучасні робітники потребують певних ключових навичок [3]. Ключовими є ті навички, які дозволяють вирішувати завдання незалежно від професійного спрямування. Професійні стандарти, які розроблено в країнах з високим рівнем доходів, показують, що в професійних категоріях (високого, середнього та низького рівнів) є загальні навички, наявності яких роботодавці вимагають від працівників, щоб добре виконувати роботу [6]. Наприклад, когнітивні навички можуть відрізнитися в залежності від напрямку промисловості, але роботодавці очікують, що робітники, які володітимуть цими навичками зможуть щонайменше розробити основні концепції процесу виробництва, а також керувати проектами.

У Звіті про майбутнє робочих місць 2023 у Давосі визначено топ 10 основних навичок, які мають бути в сучасних працівників і які будуть актуальними в найближче десятиліття. Навички з даного переліку класифіковані за специфікою: когнітивні навички, навички самоєфективності, технологічні навички та навички роботи з іншими. Найвищу позицію в переліку посідають когнітивні навички: це аналітичне мислення та креативність, у топ 10 вони посідають першу та другу позиції. Навички самоєфективності: стійкість та гнучкість – посідає третю позицію, мотивація досягнень та навчання впродовж життя відповідно п'яту та шосту позиції, така навичка самоєфективності, як надійність та увага до деталей, посідає сьому позицію у

переліку. Технологічні навички в рейтингу представлені навичкою технологічної грамотності, яка посідає шосту позицію. Завершують перелік навички роботи з іншими: восьму позицію посідає емпатія та активне слухання, дев'яте – лідерство та соціальний вплив. Десяте місце посідає навичка контролю якості, яка належить до управлінських навичок. Десяте місце посідає навичка контролю якості, яка належить до управлінських навичок.

В аналізі, проведеному світовим економічним банком у 2017 р. «Навички для України», також було проаналізовано попит роботодавців щодо навичок на вітчизняному ринку праці [6]. Хоча дослідження проводилося до пандемії та військових дій на території нашої країни, і відповідно, не враховувало вплив цих факторів, водночас навички, що були актуальні на вітчизняному ринку праці, корелюються з сучасними вимогами до необхідних якостей працівників [7,8]. У дослідженні виокремлені три групи навичок - когнітивні, соціоемоційні та технічні. У нашому дослідженні серед когнітивних навичок, визначених найбільш цінними на професійному ринку України, є: розв'язання проблем, комунікабельність, креативне та критичне мислення, здатність до навчання, організація робочого часу. Серед соціоемоційних навичок найбільш важливими вітчизняні роботодавці вважають самоорганізацію, стресостійкість, етика, командна робота, мотивація досягнень. Якщо об'єднати ці навички за звичною характеристикою, то вони відносяться до двох груп м'яких та твердих навичок.

Аналізуючи вказані навички можна зробити висновок, що вони мають широке застосування та не обмежуються вузькими рамками однієї професії, і, таким чином, працюють на віддалену перспективу. Володіння навичками з указаного переліку формує таку узагальнену характеристику, як гнучкість, можливість знаходити себе в суміжних професіях, перекваліфіковуватися, адаптуватися до нових вимог та викликів, які несуть із собою сучасні технологічні зміни. Головна характеристика більшості навичок – це можливість опанувати ними протягом життя. Водночас підґрунтя для такої здатності особистості формується саме системою освіти.

Дослідники пропонують різні шляхи розвитку необхідних навичок. Увага частини науковців зосереджена на зовнішніх параметрах освіти, а саме: змінах освітніх

програм, освітньої політики держави. У межах цього напрямку [6] пропонуються зміни освітніх програм, регулярний їх перегляд, залучення роботодавців до розробки та перегляду освітніх програм має сприяти розв'язанню питання невідповідності навичок. Розповсюджена останнім часом взаємодія університетів зі стейкхолдерами саме спрямована на покращення освітніх програм, за якими навчаються здобувачі освіти.

Важливим напрямком здобуття необхідних навичок також є навчання протягом життя, з одного боку, це важлива навичка, яку має сформувати система освіти, а з іншого, це різні напрями неформальної освіти, яка надає можливості підвищувати свою кваліфікацію та покращувати навички в будь-який час. Як зазначають дослідники, неформальна освіта пропонує альтернативні форми навчання та новий зміст, завдяки більш швидкому реагуванню на потреби професійного ринку. Відмічається, що неформальна освіта не має вікових, професійних чи інтелектуальних обмежень для учасників, часто не обмежена часовими рамками. У цьому секторі найчастіше використовуються інноваційні підходи, інноваційні методики та технології навчання. Таким чином, неформальна освіта стає все більш популярною серед різних вікових категорій [10]. Водночас в Україні теперішня система освіти неефективно усуває перешкоди до безперервного навчання та не забезпечує визнання навичок, здобутих неформальною освітою [6].

Іншим напрямком, що сприятиме покращенню формуванню ключових навичок, на думку дослідників, має стати впровадження нових форм, методів та технологій навчання в закладах освіти. Безумовно, потрібен комплексний підхід поєднання зовнішніх та внутрішніх змін у підходах до формування необхідних навичок. Також не менш важливим є осмислення самими здобувачами освіти сучасних навичок, розуміння їх важливості та актуальності на сучасному ринку праці. Це не менш важливий компонент у сфері формування навичок – усвідомлення їх студентами. Щоб отримати дані про рівень усвідомленості актуальних професійних навичок для майбутнього працевлаштування у здобувачів освіти, в якості орієнтиру обрано навички, виокремлені на Форумі в Давосі. Треба враховувати, що вказаний топ 10 навичок є релевантними саме для тих секторів економіки, для яких відбувається професійна підготовка в УПА, хоча перелік необхідних навичок є

відносно однаковим в різних секторах економіки, все ж таки існують певні відмінності. В індустрії медіарозваг та спорту емпатія, активне слухання, надійність та увага до деталей цінуються вдвічі більше, ніж в інших галузях [3].

Визначення рівня усвідомлення студентами важливості ключових навичок для майбутньої реалізації себе на професійному ринку здійснювалося за допомогою спеціальної анкети, яку було складено в такий спосіб. Як еталон, як зазначалося вище, було прийнято топ 10 навичок, що були виокремлені на форумі в Давосі. Виходили з припущення, що підприємці, які були опитані для визначення ключових навичок, є стейкхолдерами, що зацікавлені в наявності цих навичок у випускників закладів вищої освіти і, таким чином, безпосередньо впливають на процес освіти, тому їх ранжування навичок є більш релевантним, ніж у студентів. Це дає підстави прийняти рангові послідовності, побудовані за результатами опитування роботодавців, як оптимальні. Відповідно до рангових показників роботодавців було складено таблицю оптимального рангового розподілу визначених навичок, яку й було представлено у вигляді анкети студентам.

Для перевірки достовірності досліджень спиралися на рекомендації стосовно соціологічних досліджень [9], змінювали порядок варіантів відповідей у кожній частині анкети та проводили повторне опитування через декілька тижнів після проведення попереднього. Потім порівнювали кількість збігів за отриманими вперше та вдруге даними. Достовірність досліджень кожної з частин опитувальника знаходилася в межах від 79% до 83%. Така достовірність відповідає вимогам подібних досліджень.

Вибірку дослідження склали 130 студентів Української інженерно-педагогічної академії, що навчаються на третьому та четвертому курсах. Виходячи з мети дослідження, обиралися студенти, що навчаються на старших курсах, оскільки на третьому та четвертому курсі студенти мають більше сформованих професійних компетенцій і, відповідно, краще сформовані уявлення про власну професію. Додатковим фактором, який сприяв відбору саме такої вікової вибірки для опитування є також те, що значний відсоток студентів старших курсів вже має досвід працевлаштування і, таким чином, має певне розуміння запитів від роботодавців. Середній вік опитаних здобувачів освіти становив 19,49 років. Збір даних відбувався через Googl

форми. Після першого опитування студентів отримали результати, що представлені в таблиці 1 та на рисунку 1.

Результати опитування представлені в порівнянні з «оптимальним розподілом». Відображаючи „оптимальний розподіл” в такому порядку розміщення цінностей, на графіках утворюються прямі, відносно яких наочно представлено розбіжність та напрям відхилень від оптимальних значень, що було отримано під час дослідження відповідей респондентів.

Аналізуючи отримані результати опитування здобувачів освіти, наочно бачимо рангові уподобання, за якими можна спостерігати найбільші відхилення в розумінні студентами місця сучасних професійних навичок на момент опитування.

Результати ранжування свідчать, що здобувачі освіти розуміють важливість аналітичного мислення як ключової професійної навички, що впливає на їх конкурентоспроможність. Цій навичці студенти присвоїли 1-й ранг. Цей результат свідчить про те, що, в цілому, професійна освіта формує розуміння важливості та необхідності розвитку власних аналітичних навичок як одного з факторів досягнення успіху та здатності комплексного вирішення різноманітних завдань та проблем на робочому місці.

Інший важливий когнітивний навичці «творче мислення (або ж креативність)» студенти присвоїли лише 3 місце, що є результатом недооцінки, з одного боку, вищою освітою важливості такої навички, і, як наслідок, відсутність розуміння важливості цієї навички студентами. Творче мислення, або ж креативність, постійно входить до топу 10 навичок, займаючи верхні позиції рейтингу, та є ключовою для різних галузей промисловості, що трансформується під впливом нових наукових винаходів та нових технологій. Креативність розглядається не тільки як спеціальна здатність впроваджувати та розробляти сучасні техніки та технології, самостійно знаходити рішення під час розв'язання професійних задач, а й як спроможність до творчої праці, зокрема до створення нових об'єктів техніки та технологій[3], ця навичка є однією з тих, що прямо впливає на здатність у майбутньому адаптуватися до змін на робочих місцях.

Навичкам самоефективності, таким як стійкість, гнучкість і мобільність, мотивація і самосвідомість, допитливість та навчання впродовж життя, надійність та увага до деталей студенти надали 4, 6, 5 та 7 місця

Таблиця 1

Результати ранжування студентами топ навичок

Топ 10 навичок	Ранг	
	Оптимальне значення	Значення надане студентами
Аналітичне мислення	1	1
Творче мислення (або ж креативність)	2	3
Стійкість, гнучкість і мобільність	3	4
Мотивація і самоусвідомлення	4	6
Допитливість та навчання впродовж життя	5	5
Технологічна грамотність	6	2
Надійність та увага до деталей	7	7
Емпатія та активне слухання	8	10
Лідерство та соціальний вплив	9	9
Контроль якості	10	8

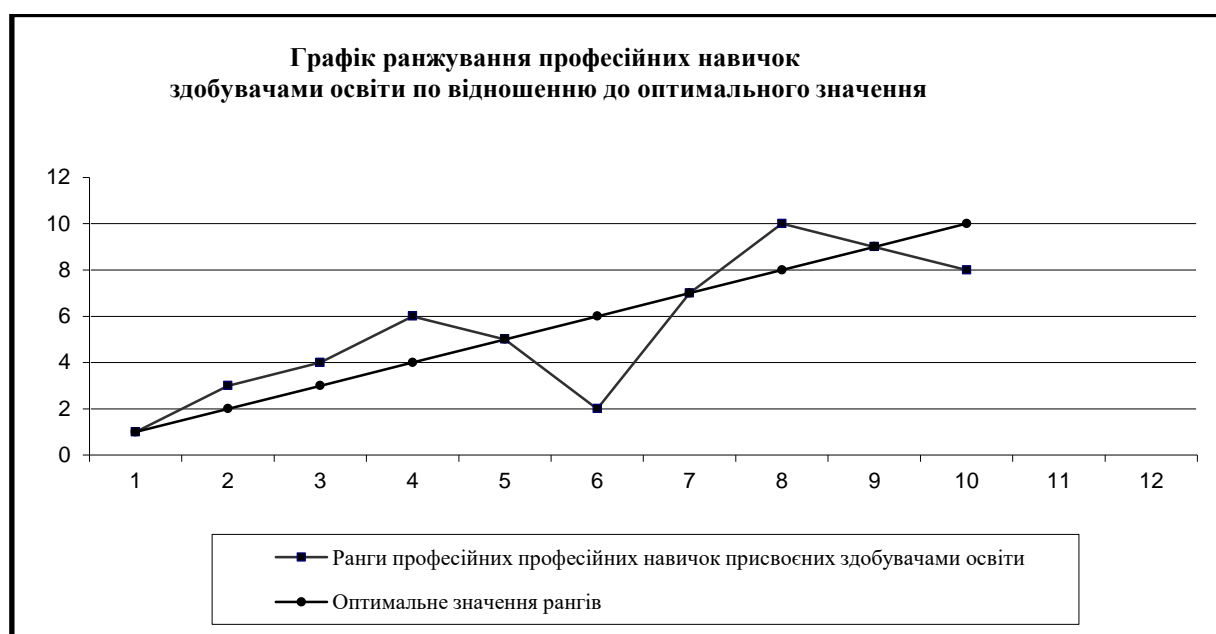

Рис.1. Ранжування професійних навичок здобувачами освіти по відношенню до оптимального значення

відповідно. Показово, що всі навички самоефективності, крім мотивації та самосвідомості, отримали однакові з оптимальним або близькі до оптимального показники. Навчання впродовж життя здобувачі освіти надали однакової з оптимальним показником, що пояснюється практичним досвідом студентів. Як відзначалося вище, більшість респондентів на старших курсах мають деякий професійний досвід виконання певних функціональних обов'язків на робочих місцях, що вимагало від них швидко адаптуватися до нових професійних умов, освоювати нові технології, вдосконалювати власні знання та вміння;

швидко змінювати вид праці, можливо навіть переключаючись на інший вид діяльності. Це позитивна тенденція з огляду на те, що роботодавці підкреслюють, важливість того, щоб працівники сприймали культуру навчання впродовж усього життя, оскільки життєвий цикл їхніх навичок скорочується [5].

Така навичка самоефективності, як «надійність та увага до деталей», за розподілом здобувачів освіти отримала 7 позицію і відповідає оптимальному розподілу, респонденти розуміють запити роботодавців на якісне та кваліфіковане виконання своїх робочих обов'язків. Це стосується і такої навички, як «стійкість, гнучкість та

мобільність», яка теж отримала близький до оптимального показник можна констатувати, що здобувачі освіти розуміють вплив цієї навички на здатність пристосовуватися, як до вимог робочого місця, так і до швидких трансформацій професійного ринку.

Разом із тим, здобувачі освіти недооцінюють таку навичку, як «мотивація та самоусвідомлення», що свідчить про низку проблем, які вимагають корекції від системи професійної освіти. Цій навичці, яка посідає четверту позицію за оптимальним рейтингом, студенти віддали 6 місце, розбіжність з оптимальним значенням посідає два пункти. Ефективність виконання професійних завдань тісно пов'язана саме з умотивованістю, що відмічають роботодавці. Наявність фактору мотивації дає можливість перетворювати знання, уміння та навички на засоби особистісного й професійного зростання. Отже, важливою виявляється необхідність сформувати розуміння взаємозв'язку між такими навичками самоефективності, як «гнучкість та мобільність», «мотивація та самоусвідомлення», «допитливість та навчання впродовж життя протягом навчання у вищому навчальному закладі.

Запропонованій професійній навичці «емпатія та активне слухання» респонденти надали 8 місце. Ця навичка належить до навичок роботи з іншими. Різниця відносно оптимального значення на 2 пункти свідчить про недооцінку студентами навичок роботи з іншими, що є базовими для емоційного інтелекту та комунікативних компетентностей. Указана навичка має значення і в інших сферах, бо визначає напрям та спосіб дії не тільки в конкретній професії, а також впливає на шляхи вирішення кар'єрних і життєвих ситуацій, здатності до співпраці з іншими. У сучасному професійному середовищі ці навички є важливими як здатність налагоджувати комунікацію з іншими та пояснювати їм завдання. Тобто існує певна прогалина між попитом на цю навичку у роботодавців та розумінням важливості цієї навички здобувачами освіти. Водночас іншу навичку взаємодії з іншими «лідерство та соціальний вплив» здобувачі освіти розподілили згідно з оптимальним значенням. Отже, за результатами видно, що під час формування професійно-ціннісних орієнтацій необхідно закріпити у свідомості студентів розуміння важливості навичок роботи з іншими як таких, що можуть впливати не лише на

працевлаштування й успіх окремих осіб, але й на діяльність компаній загалом. Разом із тим, це непросте завдання для системи вищої освіти, оскільки розвиток цих навичок відбувається повільніше і більше залежить від індивідуальних особливостей особистості, ніж розвиток технічних навичок [6].

Одночасно студенти дещо переоцінюють важливість технологічних навичок, як ми спостерігаємо в зміщеннях оцінок. Здобувачі освіти надали цій цінності другу позицію на відміну від оптимального значення. У міру того, як бізнес впроваджує передові технології, такі завдання, як обробка інформації та даних, стають дедалі більш автоматизованими, що призводить до переформатування ринків праці та зміни навичок, необхідних для роботи [11]. Відповідно, технічні навички хоча й входять до переліку десяти найважливіших, але, на думку роботодавців, значно поступаються когнітивним навичкам та навичкам самоефективності і в оптимальному розподілі посідають шосту позицію.

Висновки. Отже, перед вищою освітою стоїть завдання забезпечити формування ключових навичок у здобувачів освіти, які б відповідали сучасним потребам професійного ринку, що швидко трансформується. Для досягнення цієї мети необхідно дослідити питання усвідомлення здобувачами освіти сучасних професійних навичок, які представлені ключовими навичками, виокремленими на Форумі в Давосі у 2023 р. Проведене опитування здобувачів освіти з метою виявлення розуміння важливості вказаних навичок показало розрив між оптимальним набором навичок та уявленням щодо них у здобувачів освіти. Спостерігаємо зміщення вподобань здобувачів освіти в бік технологічних навичок та одночасно недостатнє усвідомлення важливості так званих м'яких навичок. Що в сукупності складає сферу навичок, необхідних для досягнення професійного та життєвого успіху, і є показником людського капіталу. Результати підтверджують необхідність цілеспрямованого розвитку в процесі професійної підготовки в здобувачів освіти ключових навичок, яких сьогодні потребують працівники з метою покращення відповідності освіти та навчання вимогам професійного ринку.

Подальшого дослідження потребують питання щодо стратегій розвитку сучасних професійних навичок системою освіти, шляхів зміцнення зв'язку між системою освіти й ринком праці.

Список використаних джерел:

1. Juan Carlos Ayala Calvo. The influence of psychological capital on graduates' perception of employability: the mediating role of employability skills / Juan Carlos Ayala Calvo & Guadalupe Manzano García // *Higher Education Research and Development*. – 2020. – Vol. 40. – URL : <https://doi.org/10.1080/07294360.2020.1738350> (Last accessed 05.05.2024)
2. Colenci Trevelin Ana Teresa. Work Disruptions and Skill Shifts: Insights on the Characterization, Importance and Development of Soft Skills / Colenci Trevelin, Ana Teresa, Neto, Alfredo Censoni, Paulo. – URL : <https://www.ej-develop.org/index.php/ejdevelop/article/view/275> (Last accessed 01.05.2024)
3. Future of Jobs Report 2023. May 2023. – URL : <https://www.weforum.org/reports>. (Last accessed 01.05.2024)
4. Salman M. The concept of competence: a thematic review and discussion / Salman M., Ganie S., Saleem I. // *European Journal of Training and Development*. – 2020. – Vol. 44. – Pp. 717–742.
5. Clark D. *Artificial Intelligence for Learning* / D. Clark. – London : Kogan, 2020. – 320 p.
6. Навички для сучасної України. Міжнародний банк реконструкції та розвитку / Дель Карпіо Х., Купець О., Мюллер Н., Олефір А. – 2017. – С. 20-21.
7. Бахмат Н. Розвиток Soft skills здобувачів початкової освіти в умовах інклюзії / Н. Бахмат // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки. – 2022. – № 1. – С. 144–152. doi: 10.31651/2524-2660-2022-1-144-152.
8. Богдан Ж. Теоретичне обґрунтування моделі гнучких навичок особистості сучасного фахівця / Ж. Богдан // Науковий вісник ХДУ. Серія «Психологічні науки». – 2023. – № 1. – С. 21-30.
9. Miller L. Basic and employability skills / Miller L., Biggart A., Newton, B. // *International Journal of Training and Development*. – 2013. – № 17(3). – С. 173–175. doi:10.1111/ijtd.12007
10. Романишин Ю. Л. Неформальна та інформальна освіта дорослих в Україні / Ю. Л. Романишин, Є. О. Бохоцько, А. М. Мостович // *Інноваційна Педагогіка*. – 2023. – Вип. 63, Т. 2. – Режим доступу : <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/63/> (дата звернення 10.05.2024р.)
11. Краснощок І. Практичні аспекти розвитку soft skills в освітніх закладах України: використання інноваційних методик та технологій / І. Краснощок, О. Демченко, Т. Кравцова // *Перспективи та інновації науки*. – 2023. – № 10. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10\(28\)-246-256](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10(28)-246-256)

References:

1. Juan Carlos Ayala Calvo & Guadalupe Manzano García 2020, 'The influence of psychological capital on graduates' perception of employability: the mediating role of employability skills', *Higher Education Research & Development*, Vol. 40, viewed 05.05.2024 <<https://doi.org/10.1080/07294360.2020.1738350>>
2. Colenci Trevelin, Ana Teresa, Neto, Alfredo Censoni, Paulo nd, *Work Disruptions and Skill Shifts: Insights on the Characterization, Importance and Development of Soft Skills*, viewed 01.05.2024 <<https://www.ej-develop.org/index.php/ejdevelop/article/view/275>>
3. *Future of Jobs Report 2023*, viewed 01.05.2024 <<https://www.weforum.org/reports>>.
4. Salman, M, Ganie, S & Saleem, I 2020, 'The concept of competence: a thematic review and discussion', *European Journal of Training and Development*, Vol. 44, Pp. 717–742.
5. Clark, D 2020, *Artificial Intelligence for Learning*, Kogan Page, London.
6. Del Carpio, Ximena, Olga Kupets, Noël Muller & Anna Olefir 2017, *Navychky dlia suchasnoi Ukrainy [Skills for a Modern Ukraine]*, Overview booklet. World Bank, Washington.
7. Bakhmat, N 2022, 'Rozvytok Soft skills здобувачів початкової освіти в умовах інклюзії' [*Development of soft skills of primary school students in the context of inclusion*], *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Serii: «Pedahohichni nauky»*, no. 1, Pp. 144-152. doi: 10.31651/2524-2660-2022-1-144-152.
8. Bohdan, Zh 2023, 'Teoretychne obgruntuvannia modeli hnuchkykh navychok osobystosti suchasnoho fakhivtsia' [*Theoretical substantiation of the model of flexible personality skills of a modern specialist*], *Naukovyi visnyk KhDU Seriiia Psykholohichni nauky*, no. 1, Pp. 21-30.
9. Miller, L, Biggart, A & Newton, B 2013, 'Basic and employability skills' *International Journal of Training and Development*, no 17(3), Pp. 173–175. doi:10.1111/ijtd.12007
10. Romanishyn, YuL, Bokhonko, YeO & Mostovych, AM 2023, 'Neformalna ta informalna osvita doroslykh v Ukrainy' [*Non-formal and informal adult education in Ukraine*], *Innovatsiina Pedahohika*, no 63, vol. 2, viewed 10.05.2024 <<http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/63/>>
11. Krasnoshchok, I, Demchenko, O & Kravtsova, T 2023, 'Praktychni aspekty rozvytku soft skills v osvitnikh zakladakh Ukrainy: vykorystannia innovatsiinykh metodyk ta tekhnolohii' [*Practical Aspects of Soft Skills Development in Ukrainian Educational Institutions: Using Innovative Methods and Technologies*], *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Seriiia «Pedahohika»*, no 10, Pp. 23-35.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2024 р.